

*Чебан Юлія*кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри обліку і оподаткування*Черничко Тетяна*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

РЕЗЕРВНИЙ КАПІТАЛ ТОВАРИСТВА З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ: ПРИЗНАЧЕННЯ ТА СТАТУТНІ ВИМОГИ

Резервний капітал суб'єкта господарювання, зокрема у формі товариства з обмеженою відповідальністю, є складовою частиною власного капіталу, має форму накопиченого капіталу, створюється за рахунок нерозподіленого прибутку для забезпечення гарантії фінансової незалежності підприємства. Облікове відображення в первинних документах, на рахунках синтетичного та аналітичного обліку та у фінансовій звітності підприємства не є складним та проблемним. Так, формування і рух резервного капіталу відповідно до Інструкції про застосування плану рахунків відображується на рахунку 43 «Резервний капітал», який призначено для узагальнення інформації про стан та рух резервного капіталу підприємства, створеного відповідно до чинного законодавства та установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку [1]. У фінансовій звітності резервний капітал знаходить своє відображення у формі фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №4 «Звіт про власний капітал» [2].

Разом з тим, виникають питання, які мають бути вирішеними та відображеними у внутрішніх документах підприємства щодо створення, розміру та руху резервного капіталу. Зокрема, це наказ про облікову політику та статут підприємства.

Відповідно до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» формування резервного капіталу у товариствах з обмеженою відповідальністю не є обов'язковим, як було у попередньому нормативному акті, який регламентував їхню діяльність і втратив чинність на сьогодні [3].

Отже, на факт формування та поповнення резервного капіталу впливають зовнішні та внутрішні чинники. Зовнішні – вимоги нормативних документів, які щодо товариств з обмеженою відповідальністю не є обов'язковими, як зазначалося вище. Внутрішні чинники обумовлені потребами та рішеннями учасників товариства. Останнє вимагає наявності належної інформації у статуті підприємств, наказі про облікову політику та у рішеннях за результатами загальних зборів учасників.

Досліджуваний вид власного капіталу не може бути використаним на

загальні цілі господарської діяльності товариства. Тому, доволі часто можна зустріти інформацію в статуті товариств про обов'язкове відрахування з прибутку не менше 5% до резервного капіталу (як це вимагалось раніше, за умови, що правки до статуту не вносилися), а по факту – розмір резервного капіталу в балансі підприємства або відсутній або не збільшується за звітний період, навіть при отриманні прибутку.

Вищезазначена ситуація потребує корегування внутрішніх документів товариства, залежно від рішення учасників. Може бути декілька формулювань в статуті за фактом вищезазначеної ситуації:

- або те, що резервний капітал не створюється/накопичується (тоді за рішенням учасників його створити буде знову протиріччя зі статутом);
- або те, що резервний капітал створюється/накопичується за рішенням учасників товариства (тоді за необхідності та прийняття такого рішення дійсно буде підстава його створення/поповнення);
- або якщо залишити обов'язковість відрахування до розміру резервного капіталу, у товаристві мають це здійснювати за фактом отримання прибутку щороку.

Може мати місце ще одна ситуація щодо товариства, яке відмовляється від внесення до статуту вимог щодо резервного капіталу. Таке підприємство фактично позбавляє себе можливості викупити частку у власному статутному капіталі, якщо така необхідність виникне у майбутньому. Для реалізації такого рішення послідовність дій буде наступною: внесення змін до статуту, формування резервного капіталу, викуп частки. А це, зрозуміло, займе певний час.

Отже, резервний капітал є страховим резервом підприємства через основне своє призначення, яке полягає у покритті збитків підприємства, а також за фактом отримання збитку може бути використаний для виплати дивідендів. Тобто цей вид власного капіталу повинен мати грошове забезпечення, а сам процес його формування і накопичення має бути зафіксований у внутрішніх документах підприємства.

Література:

1. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ М-ва фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 01.12.2024)
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 01.12.2024)
3. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 01.12.2024)